

Program nauczania etyki w klasach I–III szkoły podstawowej

Chcemy być lepsi

Marek Gorczyk

Cel główny:

kształtowanie umiejętności nawiązywania i utrzymania poprawnych kontaktów z innymi dziećmi, dorosłymi, z osobami niepełnosprawnymi, przedstawicielami innej narodowości i rasy itp.(podstawa programowa).

Szczegółowe cele kształcenia

- Kształtowanie pozytywnego, opartego na szacunku i prawdomówności stosunku do rówieśników i dorosłych.
- Wykształcenie pozytywnego, serdecznego stosunku do osób niepełnosprawnych, nauczanie dzieci, jak pomagać takim osobom.
- Ukazanie osób niepełnosprawnych jako pełnowartościowych partnerów i przyjaciół zarówno w pracy, jak i w czasie wolnym. Kształtowanie postawy tolerancji oraz zrozumienia dla odmienności związanej z niepełnosprawnością, inną narodowością, rasą religią i różnicami kulturowymi.
- WYROBIENIE serdecznej, opartej na wzajemnym zrozumieniu, postawy wobec członków rodziny.
- Wypracowanie nawyku dbałości o estetykę najbliższego otoczenia -pokoju, klasy.
- Wykształcenie postawy rzetelnego podejścia do pracy oraz szacunku dla pracy zarówno własnej, jak i cudzej.
- Ukazanie wagi i potrzeby stosowania dobrych manier w codziennych relacjach międzyludzkich.
- Wdrożenie do aktywnego i rozumnego planowania oraz spędzania wolnego czasu.
- Ukształtowanie umiejętności dostrzegania piękna w najbliższym otoczeniu i szanowanie go.
- Nauczanie dzieci, jak zachować się w takich miejscach, jak: galeria, muzeum, kino, teatr, park itp..
- WYROBIENIE wrażliwości na problemy osób starszych i postawy szacunku wobec nich.
- Uświadczenie uczniom, że nie każdy dorosły zasługuje na miano autorytetu i nie każdego dorosłego należy we wszystkim słuchać (ze zwróceniem uwagi na konkretne sytuacje).
- Nauczanie krytycznego, rozumnego korzystania z propozycji mediów, ze zwróceniem uwagi na niebezpieczeństwo uzależnienia od telewizji, gier komputerowych, Internetu.
- Ukształtowanie postawy odwagi cywilnej, przyznawania się do popełnionych błędów, umiejętności przeproszenia i naprawiania wyrządzonych szkód.
- WYROBIENIE postawy odpowiedzialności za własne słowa i czyny.
- Wykształcenie potrzeby aktywnego uczestnictwa w życiu swojej społeczności lokalnej.

Treści kształcenia oraz przewidywane osiągnięcia uczniów w trzyletnim cyklu nauczania

Układ treści nauczania	Umiejętności ucznia
Ja i moi koledzy	• Uczeń próbuje nawiązywać kontakty z rówieśnikami, uwzględniając te czynniki, które mogą te relacje zakłócać, np. widzi zależność między wyśmiewaniem się

	z kogoś a poprawnością stosunków z tym kimś, złościwością a powstawaniem konfliktów itp. • Potrafi kontaktować się z rówieśnikami o rażąco innym wyglądzie, narodowości, stopniu sprawności. • Nie ocenia innych ludzi na podstawie ich zewnętrznych cech lub pochopnie, wie, że taka ocena może być źródłem przykrości dla innych ludzi. • Nie chełpi się z żadnego powodu, nie przechwala, czy to z racji większych niż inni umiejętności w jakiejś dziedzinie, czy też z racji posiadania lepszych niż inni rzeczy. • We wszystkich konfliktach potrafi dostrzegać winę nie tylko cudzą, ale i swoją, posiada odwagę cywilną, umie przyznać się do swych błędów. • Jest prawdomówny, rozumie, że kłamstwo nie jest dobrym sposobem na przezwyciężanie trudności i konfliktów w życiu codziennym
Ja i moja rodzina	• Uczeń docenia wartość, jaką w jego życiu stanowi rodzina. • Rozumie, że nieodpowiednimi słowami, gestami może komuś z rodziny sprawić przykrość. • Z szacunkiem traktuje członków rodziny, rozumie znaczenie dobrych stosunków z rodzeństwem. • Pamięta o świętach członków rodziny. • Dostrzega wagę wyrażania wdzięczności i przywiązania do rodziny, choćby za pomocą drobnych gestów, słów czy czynności.
Ja, mój pokój i moja klasa	• Uczeń rozumie wagę estetycznego wyglądu swojego najbliższego otoczenia. • Rozumie, że uporządkowany pokój i klasa służą jego zdrowiu i dobremu samopoczuciu. • Zdaje sobie sprawę, że jest oceniany przez innych ludzi, że dbałość o porządek i estetykę swojego otoczenia jest jego wizytówką.
Ja i moje obowiązki	• Uczeń potrafi odróżnić czynności wykonane byle jak od wykonanych rzetelnie. • Rozumie, że starannie wykonana praca może być źródłem radości i satysfakcji. • Wie, że jest oceniany ze względu na jakość swojej pracy. • Rozumie też, że nie każdą pracę jest w stanie wykonać perfekcyjnie, że różni ludzie są uzdolnieni w różny sposób, ten, kto nie ma słuchu muzycznego, nie zaśpiewa tak jak uzdolniony śpiewak, ale może postarać się to zrobić jak najlepiej w granicach swoich możliwości. • Ma świadomość, że „opłaca się” porządnie wykonywać pracę, że ułatwia to życie, choć pozornie może się wydawać, że jest odwrotnie

Ja i moje ciało	• Uczeń rozumie potrzebę dbałości o czysty, estetyczny wygląd. • Używa w życiu codziennym przyborów toaletowych, takich jak mydło, grzebień, szczotka. • Wie, jakie przybory mogą służyć jemu, a jakie przeznaczone są dla dorosłych. • Potrafi zachować się w toalecie, korzystać z umywalki zgodnie z jej przeznaczeniem. • Umie szanować urządzenia sanitarne w szkole i w domu. • Rozumie potrzebę mycia rąk przed jedzeniem itp
Ja i dobre maniery	• Uczeń używa słów grzecznościowych: przepraszam, dziękuję, proszę - zarówno w stosunku do dorosłych, jak i rówieśników. • Gdy przychodzi do szkoły, klania się nauczycielom i innym osobom. • Ustępuje miejsca innym, np. młodszym koleżankom i kolegom. • Nie używa siły stojąc w kolejce, czekając na coś. • Potrafi zachować się przy stole, w sposób kulturalny spożywa posiłki.
Ja i inni uczniowie z mojej szkoły	• Uczeń pomaga swoim kolegom, zarówno w poruszaniu się po szkole, jak i w innych sytuacjach. • Nie wykorzystuje przewagi swojej siły i doświadczenia do żadnych form oszukiwania czy wykorzystywania kolegów. • Potrafi zachować się wobec uczniów niepełnosprawnych, nawiązać z nimi kontakt, zrozumieć ich problemy i pomóc, kiedy trzeba. • Kolegów ze swojej i innej klasy traktuje jednakowo. • Stosuje formy grzecznościowe w kontaktach z kolegami i koleżankami, mówi np. „cześć”, kiedy spotyka innych uczniów. • Odróżnia bezsensowne skarżenie od sytuacji, o których powinien zawiadomić nauczyciela. • Nie prowokuje bójek i nie stosuje wulgaryzmów wobec kolegów, wszystkie konflikty stara się rozwiązać polubownie, jest prawdomówny wobec rówieśników i dorosłych.
Ja i czas wolny	• Uczeń potrafi dobrze wykorzystać czas wolny. • Rozumie, że leniuchowanie jest marnowaniem czasu. • Potrafi wskazać na różne formy czynnego wypoczynku, jak sport, czytanie, spacer po ciekawych miejscach, spotkania z przyjaciółmi, zabawa, pomoc rodzicom, działalność plastyczna. • Z rozsądkiem potrafi korzystać z tego, co proponują media. • Zna kryteria, którymi powinien się kierować przy wyborze programów telewizyjnych, gier komputerowych. • Umie dostrzec mnogość rzeczy wartych poznania i rozumie, że czas wolny może temu służyć.

	• Potrafi tak zaplanować dzień, aby znaleźć czas na realizację własnych zainteresowań.
Ja i piękno w moim otoczeniu	• Uczeń potrafi dostrzec piękno zarówno w przyrodzie, jak i wśród wytworów człowieka. • Szanuje i nie niszczy szkolnych wystaw, klasowych gazetek, potrafi docenić wysiłek kolegów włożony w powstanie różnych prac. • Wie, że jeśli nie podobają mu się prace innych dzieci, nie powinien ich głośno komentować. • Rozumie, że nie należy wyśmiewać dokonań innych, nawet jeśli uważa się je za nieudane. • Czuje się odpowiedzialny za estetykę swojej klasy i szkoły. • Potrafi należycie zachować się w muzeum, teatrze, galerii itp. • Rozróżnia te zachowania, które szczególnie przeszkadzają innym w odbiorze dzieł sztuki.
Ja i dorośli	• Uczeń rozumie potrzebę poprawnego układania stosunków z dorosłymi. • Wie, że nie każdy dorosły kieruje się dobrymi intencjami i nie każdy jest przykładem do naśladowania. • Z szacunkiem odnosi się do osób starszych, rozumie potrzebę udzielania im pomocy. • Stosuje formy grzecznościowe w odniesieniu do dorosłych, kłania się, gdy napotka znajome osoby bez względu na funkcje, jakie pełnią w jego otoczeniu.
Na urodzinach u koleżanki lub kolegi	• Dziecko potrafi stosownie zachować się w czasie urodzinowego przyjęcia. • Złożyć życzenia koledze, koleżance. • Zachować umiar w jedzeniu, nie gromadzić na talerzu jedzenia na zapas. • Dziecko rozumie, że nie należy oceniać przyjaźni koleżanek i kolegów na podstawie wielkości czy też ceny zakupionego prezentu. • Wie, że zabawy, żarty nie powinny uprzykrzać życia innym domownikom, że powinno się szanować zabawki, meble i inne sprzęty w domu kolegi. • Rozumie, że nie powinien być zbyt ciekawski i zaglądać w każdy zakamarek cudzego mieszkania lub brać do ręki wszystko, co zobaczy.
Jestem prawdomówny	• Uczeń rozumie potrzebę mówienia prawdy zarówno dorosłym, jak i rówieśnikom. • Wie, że tylko osoby mówiące prawdę zasługują na zaufanie. • Rozumie, że w dalszej perspektywie kłamstwo może krzywdzić zarówno jego samego, jak i innych ludzi.
Nie oceniam innych pochopnie ani na podstawie wyglądu	• Dziecko rozumie, że zbyt szybko i głośno wypowiedane negatywne oceny o innych mogą być niesprawiedliwe i krzywdzące.

Dostrzegam własne błędy i potrafię się do nich przyzna	• Uczeń posiada umiejętność krytycznej oceny swoich zachowań, potrafi dostrzec winę nie tylko w innych, ale i w sobie. • Przyznaje się do własnych błędów i przeprasza za nie • Ponosi konsekwencje swoich błędów, pragnie je naprawić.
Porządnie wykonuję swoją pracę i szanuję pracę innych	• Uczeń dostrzega korzyści dla siebie i dla innych z solidnego wykonywania pracy. • Ma świadomość, że bardzo wiele w naszym życiu zależy od stosunku ludzi do tego, co robią. • Potrafi uszanować i docenić wysiłek innych ludzi, nie niszczy wytworów ich pracy i stara się je chronić.
Dbam o porządek w mojej szkole i w jej otoczeniu	• Uczeń rozumie, że estetyczny wygląd jego otoczenia w dużej mierze zależy od niego samego. • Potrafi wskazać działania, jakie mogą temu służyć, np. zorganizować sprzątanie klasy, terenu wokół szkoły itp.
Potrafię współdziałać z innym	• Dzieci nie tylko potrafią prezentować swoje pomysły na forum grupy, ale także wysłuchiwać uważnie poglądów innych ludzi. • Oceniają pomysły nie ze względu na to, kto jest ich autorem, ale ze względu na przydatność danego pomysłu do rozwiązania jakiegoś problemu. • Nie wyśmiewają też mniej udanych pomysłów, ale starają się wykazać za pomocą argumentów ich słabe strony, w sposób poważny traktują swoich rozmówców.
Oglądam telewizję, DVD, czytam prasę, korzystam z komputera	• Dzieci potrafią dostrzegać zalety i zagrożenia związane z telewizją. • Odróżnić programy wartościowe od bezwartościowych. • Krytycznie odnosić się do przekazywanych przez media treści. • Nie traktować wszystkiego jako niezaprzeczalnych prawd. • Znają pojęcie uzależnienia od telewizji czy komputera, potrafią korzystać z mediów w sposób „planowy”, nie bezmyślny i automatyczny. • Dostrzegają rolę dorosłych jako przewodników po świecie mediów, zwracają się do nauczyciela, rodzica po radę dotyczącą tego, jakie programy TV lub gry czy programy edukacyjne warto są uwagi. • Z dystansem potrafi odnieść się do reklam. • Zdaje sobie sprawę z tego, że reklama może być narzędziem manipulacji, że może wymuszać czy wzbudzać pragnienie posiadania różnych rzeczy, niekoniecznie potrzebnych czy wartościowych.
Aktywnie uczestniczę w życiu szkoły	• Uczniowie dostrzegają wagę aktywnego uczestnictwa w życiu szkoły. • Rozumieją, że bierność prowadzi do zmniejszenia ich wpływu na otaczającą rzeczywistość. • Zauważają potrzebę uczestnictwa w wyborach do samorządu szkolnego, klasowego.

Procedury osiągnięcia celów

Różne formy ekspresji	Formy pracy ucznia - rodzaje ćwiczeń i kształtowane umiejętności
Słowna	• Uczeń próbuje określać cechy charakteru bohaterów wykorzystywanych utworów literackich • Oceniać ich postępowanie według racjonalnych kryteriów. • Uzasadnia swoje sądy. • Odróżnia w tekście treści humorystyczne od poważnych, wymagających przemyślenia. • Wyodrębnia sedno wysłuchanego opowiadania, określa główny problem. • Czyta teksty ze zrozumieniem zawartych w nich problemów moralnych. • Bierze udział w recytacjach i inscenizacjach na podstawie omawianych utworów. • Podejmuje próby tworzenia własnych tekstów. • Wysłuchuje relacji i poglądów innych osób. • Ocenia różne zjawiska związane z rozwojem techniki, stara się dostrzec ich możliwe konsekwencje (telewizja, Internet itp.)
Plastyczna	• Uczeń dostrzega związki między ekspresją słowną a plastyczną, np. karykatura wyrażona słownie i za pomocą rysunku. • Uczeń ilustruje poznane czy przeżyte sytuacje. • Bierze udział w organizowaniu wystaw. • Wykonuje ilustracje do własnych tekstów. • Zbiorowo (w zespole) wykonuje scenografie do prezentacji recytatorskiej. • Wyrabia w sobie wrażliwość na piękno.
Gest, ruch, mimika	• Uczeń wyraża emocje, uczucia, stany za pomocą „języka ciała”. • Odczytuje stany innych osób na podstawie ich ruchów, min. • Potrafi „pokazać”, jak zmienić, naprawić jakąś sytuację. • Inszenizuje różne scenki wraz z koleżankami i kolegami, posługując się pantomimą.

Ocenianie

Ocena z etyki powinna, w większym stopniu niż w przypadku innych przedmiotów, uwzględniać wysiłek, wkład pracy i zaangażowanie uczniów. Nie należy oceniać poglądów, należy je przedyskutować, i jeśli są jawnie fałszywe, oczekiwać ich zmiany pod wpływem argumentacji i pouczających przykładów